

Зіставлення фактичних даних 2011 року із прогнозом дозволяє зробити висновок про його високу ймовірності, оскільки всі основні рішення керівництвом підприємства були виконані. Виниклі відхилення обумовлені лише зовнішніми факторами. Погіршеність прогнозу за сумами заборгованостей не перевищує 1-2%.

Висновки. Таким чином, запропонована методика прогнозування розмірів заборгованостей у рамках фінансових звітів, дозволяє погоджувати їхні розміри з найважливішими результативними й фінансовими показниками діяльності підприємств оптової торгівлі й впливати на конкурентоспроможність і фінансовий стан останніх.

Список літератури

1. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс. – М. : ОЛИМП-БИЗНЕС, 1997. – 468 с.
2. Бочаров В. В. Коммерческое бюджетирование: финансовые ресурсы; системы управления финансами, виды бюджетов / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2003. – 368 с.
3. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – 3-е изд., перераб. и доп. – К. : Ника-Центр, 2007. – 768 с.
4. Крейнина М. Н. Управление движением дебиторской и кредиторской задолженности предприятия / М. Н. Крейнина // Финансовый менеджмент. – 2001. – № 3. – С. 7–20.
5. Костина Н. И. Финансовое прогнозирование в экономических системах / Н. И. Костина. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 285 с.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.

© Л.Л. Носач, 2012

УДК 331:316.324.8

Т.А. Дейнека, асист. (ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», Полтава)

С.І. Туль (ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ», Полтава)

МЕРЕЖЕВІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА ОЗНАКА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ПОБУДОВИ СУЧАСНОЇ КОРПОРАЦІЇ

Проаналізовано становлення мережевої економіки та розвиток мережевих форм організації бізнесу. У загальному контексті розглянуто мережеву організаційно-управлінську побудову сучасних корпорацій та функціональну, дивізіональну і матричну структури управління. Визначено вплив нових інноваційних технологій на становлення та розвиток мережевої економіки.

Проанализировано становление сетевой экономики и развитие сетевых форм организации бизнеса. В общем контексте рассмотрено сетевое организационно-управленческое построение современных корпораций, функциональная, дивизиональная и матричная структуры управления. Определено влияние новых инновационных технологий на становление и развитие сетевой экономики.

Formation of the network economy and development of network forms of business organization were analyzed. In the general context the modern corporation organizational and managerial network structure, functional, divisional and matrix management structures were considered. The influence of new innovative technologies on the formation and development of the network economy was defined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Однією з основних ознак постіндустріального суспільства є його глобальний характер. Він проявляється через радикальні трансформації структури сучасної економіки та архітектонічної побудови світової системи в цілому. У наш час зростає динамізм ринкових процесів, конкуренція, відбувається активний розвиток інформаційно-інноваційної інфраструктури та підвищується її значення в опосередкуванні господарських, а також організаційно-управлінських процесів на рівні первинних суб'єктів бізнесу. Жорстка ієрархічна модель управління організацією ХХ століття поступово замінюється гнучкою мережевою структурою організації ХХІ століття: стираються кордони між організаціями, з'являються віртуальні фірми. У сучасних умовах, що характеризуються ускладненням комерційної діяльності, а також швидкими змінами бізнес-середовища, набули поширення принципи мережі, які дедалі активніше застосовуються компаніями та набувають прояву в системі корпоративного управління і в організаційній побудові компаній. В основі механізму управління організацією, побудованою за підходом мережі, знаходиться не ієрархічний принцип, а принцип координації, який реалізується виходячи з економічної доцільності встановлення ефективного співвідношення елементів мережі. Це, головним чином, зумовлено змінами кон'юнктури ринку, а не ініціативою зверху через механізм прямого впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми формування відносин нового типу (таких, що є наступним за індустріальними) та проблеми діяльності первинних суб'єктів в умовах, що зумовлюють їх пристосування до системних (постіндустріальних) трансформацій через видозміни внутрішньої організаційної побудови компаній та управління, розглянуть в

наукових працях М. Кастельса, К. Келлі, Г. Клейнера, Г. Мінса, Ф. Фукуями, Д. Шнайдера та ін.

«Зазначені проблеми досліджувались здебільшого нарізно: по-перше, в економічній теорії з акцентом на утворення нових (постіндустріальних) відносин, заснованих на принципах мережовості, по-друге, в аспекті менеджменту, де мережовість розглядалась як принцип нової організації та управління корпораціями. Поєднання ж обох спрямувань дослідження мережовості та розгляд специфіки функціонування корпорацій із мережевою структурою управління в постіндустріальному суспільстві наведено в наукових публікаціях стисло. Отже існує потреба розширення наукових знань відповідно до зазначеної постановки проблеми.

Мета та завдання статті. Метою дослідження є визначення основних тенденцій формування мережевого суспільства, обґрунтування впливу нових інформаційних технологій на виникнення та поширення мережевих структур організації бізнесу серед сучасних корпорацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток мережевих форм організації економіки, що активно відбувається останнім часом, веде до еволюції сучасних економічних систем. Через механізми управління та організації, що є адекватними принципам постіндустріальної організації господарювання, відкриваються нові можливості реалізації інтересів суспільства і держави: передусім збільшення національного доходу та зростання ВВП. Мережеві форми організації економіки, які базуються на сучасних комунікаціях та інформаційних технологіях, дозволяють швидко впроваджувати отримані знання у виробництво і використовувати їх у найбільш прибуткових сегментах ринку. Уже нині мережеві форми організації економіки властиві майже всім рівням господарських систем та їх вплив неспинно посилюється. Відповідно до визначення ролі транснаціональних корпоративних структур в організації процесів сучасного економічного розвитку, мережевий підхід необхідно розглядати у двох аспектах, по-перше, вузько – як форму господарських відносин безпосередньо на рівні первинних суб'єктів, що вступають між собою у взаємодію та, по-друге, широко – як архітектонічні трансформації світової господарської системи, що зумовлені змінами технологічного способу виробництва та утворення нової системи економічних відносин, які зумовлюють розвиток постіндустріального суспільства.

Мережевий підхід спирається на концепцію мережевого суспільства, яка описує нову систему взаємозв'язків наднаціонального рівня. У сучасному науковому термінологічному обігу «інформаційна

економіка» і «мережева», а також «цифрова», «електронна», «комунікаційна», «інфокомна» та інші досить часто використовуються як понятійні аналоги. Проте з погляду методології специфіка, на нашу думку, існує в таких поняттях: «інформаційна економіка» віддзеркалюється домінуючий в системі економічних відносин ресурс і продукт; «мережева» – визначальний спосіб організації.

Класиком теорії мережевого суспільства та інформаційної економіки вважають М. Кастельса. Становлення мережевої структури сучасного суспільства науковець вважає результатом структурного перетворення капіталізму, ґрунтуючись на тому, що індустріальна економіка змогла сприйняти прискорені масштаби перетворення матеріальних основ суспільства, які були зумовлені технологічною революцією, і які перемістилися в інформатику.

Ринок утверджується на засадах рідкості, дефіцитності; мережева економіка передбачає протилежність і у цьому. Келлі К., порівнюючи мережеву економіку з біологічною системою, підкреслює, що новий економічний «організм» живе і розвивається за іншими, порівняно з технологічною системою, законами, коли найбільшої корисності набуває не дефіцитність, а повсюдне поширення блага. Гранична корисність від участі у споживанні таких благ може зростати зі збільшенням числа споживачів [3]. Мережа втрачає домінантність прибутку, яка реалізується на основі конкуренції.

Визначення вихідної сутності нового світового порядку, заснованого на функціонуванні глобального інформаційного простору, дозволяє передбачити подальшу динаміку економічного розвитку. Кастельс М., досліджуючи суспільство нового типу, спрогнозував появу «мережевого підприємства», яке здатне об'єднати діяльність великої кількості різногалузевих організацій у горизонтальні мережі, корпоративні злиття та глобальні альянси для досягнення цілей певного проекту. У контексті розгляду мережевих підприємств науковець наводить основні характеристики ділових мереж східноазійського регіону, які склалися задовго до початку інформаційної хвилі в розвитку світової економіки. Ці типи мереж виникли в Японії, Китаї та Кореї, їх внутрішньомережева структура відрізняється, але відображає економічну ефективність саме такої форми організації бізнесу.

Клейнер Г. передбачив майбутній «фазовий» перехід більшості підприємств у «розподільчо-мережево-віртуальну форму». У практиці організації виробничо-збутових транснаціональних корпорацій (ТНК) структура управління за принципом мережі може сполучатися з іншими структурами управління, зокрема, з функціональною, дивізіональною та матричною.

У випадку поєднання мережевої організації управління бізнесом з функціональною взаємодія учасників частіше за все набуває форми аутсорсингу. Функціонально організована компанія (фірма-ядро) залишає за собою основний напрям діяльності та одночасно утворює мережу із іншими компаніями, учасниками якої стають ретельно обрані партнери. При цьому учасники мережі можуть функціонувати також поза нею, продовжуючи як і до цього звичайну для кожного з них господарську діяльність. Наприклад, вертикальні мережі (кейрецу) побудовані навколо великих спеціалізованих індустріальних корпорацій, таких як «Hitachi Ltd.» (у склад мережі входить 1110 компаній), «Toyota Group» (766 компаній), «Panasonic Corporation» (638 підприємств), охоплюють сотні, навіть тисячі постачальників і пов'язані з ними філії [2].

Поєднання мережевої та дивізійної структур управління забезпечує найкращі результати, головним чином у випадку найбільш повної реалізації можливостей динамічної мережі, тобто рухомої – такої, коли фірми об'єднуються для реалізації окремого бізнес-проекту, який зазвичай не передбачає, що партнерські відносини у цій формі набудуть у подальшому продовження. Науковці [2] зазначають, що мережево-дивізійна форма організації націлена на адаптивність, через орієнтацію незалежних підрозділів на окремі, але пов'язані між собою ринки. Цілеспрямована оцінка результатів і місцева оперативна автономія сполучаються з динамічною мережею, у межах якої незалежні фірми об'єднуються для одноразового виробництва або надання послуг.

Поєднання мережевої та матричної структур управління веде до утворення так званого «внутрішнього ринку корпорації», основою якого стає внутрішня мережа. Усередині ТНК між філіями, які знаходяться у різних країнах, здійснюється внутрішньофірмова торгівля, застосовуються трансфертні (внутрішньофірмові) ціни. З огляду на те, що підрозділи ТНК розміщуються у багатьох країнах, функціонують на багатьох ринках і відповідним чином спеціалізуються, можна стверджувати, що у межах таких бізнес-структур відбувається створення власного внутрішньофірмового міжнародного виробництва, заснованого на принципах міжнародного поділу праці, але такого, що зазнав модифікації під впливом транснаціоналізації.

На базі матричної організаційної структури найбільш успішно розвивається, так зване, «інтрапренерство», тобто підприємницька діяльність усередині організації. Одна з основних переваг інтрапартнерства полягає у тому, що за умов успішного розвитку нові

види діяльності можуть стати основними. Це робить організацію більш адаптивною до зовнішнього середовища.

Зважаючи на особливість сучасних відносин у сфері міжнародного бізнесу, зумовлену тим, що конкурентні переваги компаній створюються знаннями, застосуванням інтелектуального капіталу, у кінцевому підсумку – новаціями, потрібно підкреслити значимість утворення в організації, побудованої на основі матричної моделі (як базової) венчурних відділень. Венчурні відділення, якщо проект, заради якого такий підрозділ створювався, був успішним (наприклад, якщо виникло нове виробництво, на ринку з'явився новий продукт тощо), досить часто стають постійними на відміну від тимчасових проектно-цільових груп, які властиві формам поєднання мережевої та дивізіональної структур управління. Згідно з японським підприємницьким досвідом, кінцеве рішення про збереження (або ліквідацію) венчурного відділення приймається через п'ять років після його створення.

Кастельс М. [5] зробив висновок стосовно того, що у мережевому суспільстві здатність компаній до виживання залежить передусім від швидкості відповіді на запити глобального ринку та їх адаптивності. У зв'язку з цим ТНК повинні так вертикально дезінтегруватись, щоб трансформуватись у «горизонтальні корпорації», при цьому всередині компанії і поза неї мають постійно виникати і перебудовуватись мережі, в яких стратегічні союзи будуть створюватись і розпадатись залежно від конкретних обставин і учасників.

Прикладом «горизонтальної корпорації» є глобальна компанія «Nokia Corrogation», у структурі якої виокремлюють три основних бізнес-одиниці: «Nokia Mobile Solutions» (розробка та виробництво смартфонів, мобільних комп'ютерів), «Nokia Mobile Phones» (виробництво пристроїв мобільного зв'язку) та «Nokia Markets» (виконання маркетингових функцій компанії: дослідження ринків, розширення мережі розповсюдження продукції та ін.). Діяльність цих структур підтримують дослідницький центр та венчурна організація «Nokia», а також компанії, які входять у мережу, але функціонують окремо – «Nokia Siemens Networks», «Navteq», «Symbian Ltd.», «Vertu», «Qt Development Frameworks» [1]. На теперішній час компанія розширює власну бізнес-модель мережевого підприємства, створюючи глобальні альянси, яких налічується близько дев'ятнадцяти. Так, у 2011 р. «Nokia» почала співпрацювати з «Microsoft Corporation» у галузі створення програмного забезпечення для смартфонів. Компанії із мережевою структурою виникають і в Україні, до них можна віднести фінансово-промислові групи («Приват», «Систем Кепітал

Менеджмент», «Interpipe»), які об'єднують у мережу підприємства різних галузей: банківської, металургійної, телекомунікаційної, і взаємодіють не лише у межах власної мережі, але й з іншими організаціями.

Згідно з Г. Клейнером [3] перехід економіки у наступну фазу та поширення «розподільчо-мережево-віртуальних форм» зумовлено успіхами розвитку індивідуальних і масових комунікацій, а також «розмиванням» традиційних меж компаній.

Ключовим, хоча далеко не єдиним механізмом формування мережевої економіки є Інтернет, який допомагає компаніям діяти швидше, точніше, з меншими витратами, розширює рамки часу і простору, дозволяє «кастомізувати» і персоналізувати пропозицію. Фірми створюють web-сайти з метою поширення інформації та просування товарів і послуг. Вони використовують Інтранет для покращення внутрішньої комунікації між працівниками та Екстранет для поліпшення обміну даними, замовленнями і платежами з постачальниками і дистриб'юторами. Ефективність мережевої економіки значною мірою залежить від розвиненої електронної інфраструктури та поширення Інтернету серед населення (рис.1) [6].

Рисунок 1 – Поширення інтернет-мережі серед населення за регіонами у 2011 р. [6]

Віртуальна та електронна діяльність суб'єктів господарювання приводить до виникнення нового типу економіки – «Інтернет-економіки», яка є мережевою системно організованою багаторівневою просторовою структурою взаємовідносин між економічними агентами в Інтернеті. Вона включає індустрію створення нових інформаційних технологій та продуктів, телекомунікаційні та провайдерські послуги, електронний бізнес, електронні ринки, електронні біржі, Інтернет-банкінг.

За даними консалтингового агентства «McKinsey&Company», більшість компаній використовують Інтернет для розміщення контактних даних (82%), розміщення онлайн-реклами (64%), публікації інформації про ціни на продукти та послуги (53%), проведення Інтернет-комерції (22%) [6]. Найбільш поширеними у мережі є ІТ-компанії, які використовують усі переваги е-бізнесу (рис. 2) [7].

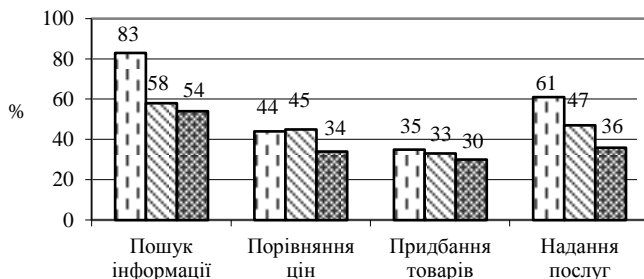

Рисунок 2 – Частка компаній, які використовують інтернет-технології для ведення бізнесу у 2011 р. [7] : □ – ІТ; ▨ – фінанси; ▩ – промисловість

У постіндустріальному суспільстві з’являються нові інформаційні чинники економічного зростання і постає питання про інформаційно-інноваційний тип відтворення. На основі використання Інтернет-технологій у компаній з’являється можливість збільшувати обсяги виробництва та реалізації, а також скорочувати витрати і збільшувати продуктивність праці, що сприятиме зростанню ефективності та стійкості компаній на світовому ринку.

Наочним прикладом нових форм, у яких проявляються виробничі відносини, властиві новому інформаційно-мережевому суспільству є віртуальні підприємства (Virtual Company – VC). Досвід міжнародного бізнесу доводить, що у наш час такі (віртуальні) підприємства стають усе поширенішою практикою. Науковці визначають VC як тимчасове мережеве об’єднання організацій і людей, яким властиві ключові компетенції для найкращого виконання ринкового замовлення [4]. Основними ознаками діяльності віртуальних підприємств є такі: вони утворюють союзи з великими (як правило) компаніями-замовниками; потреба розробки спільного проекту поєднує учасників такого союзу; взаємодіють компанії на принципах партнерства, кооперації, співробітництва. Інтеграція унікального досвіду, виробничих можливостей, передових технологій навколо певного проекту, який по одинці підприємства виконати не можуть, дає великий ефект.

Наприклад, компанія «Pratt&Whitney Canada», застосовуючи передовий метод проектування авtodвигунів у віртуальному середовищі за допомогою технологій і знань компанії «Digital Engine», отримує на кожному новому виробі економію 500 тис. дол. США, обходиться без фізичних моделей в натуральну величину та скорочує час розробки авtodвигунів з 5 до 3 років. Аналогічні підходи використовують автомобілебудівні компанії «Ford Motor Company» і «Daimler AG», аерокосмічна компанія «The Boeing Company» та ін. [4].

Серед віртуальних підприємств можна виділити низку компаній, що працюють виключно в Інтернеті, зокрема, пошукові системи («Yahoo», «Google»), компанії-провайдери Інтернет-послуг («AOL»), торговельні сайти («Amazon.com»), сайти фірм, що надають трансакційні послуги («eBay»), сайти асоціативного обслуговування, наприклад, «WSJ.com» (сайт «Wall Street Journal»), пропонують фінансові новини та іншу інформацію і сайти доступу до програмних продуктів.

Таке співробітництво в межах глобальної мережі змінює характер конкурентних відносин завдяки привнесенню нових способів дистрибуції та виробництва, а також надає такі переваги, як створення можливості здійснювати діяльність без прив'язки до конкретної території або окремого ринку завдяки відсутності просторової локалізації; досягнення ефекту скорочення часу на пошук партнерів, здійснення угод, розробку нової продукції тощо; зниження асиметрії інформації (неповноти та нерівномірності її розподілу); зменшення ризику, пов'язаного з ринковою невизначеністю; скорочення трансакційних витрат; забезпечення більш раціональної структури управління, зокрема, внаслідок стискання по вертикалі, скорочення та об'єднання низки функцій, спільного характеру відповідальності.

Висновки. Сучасне суспільство, у ході розвитку постіндустріальних економічних відносин і появи нових форм господарювання, зазнає змін, які проявляються передусім у виникненні мережених форм організації та становленні мереженої економіки. Мережеві структури швидко перетинають державні кордони, долають економічні та юридичні перепони та являють собою величезну хаотичну мережеву систему, маніпуляція якою є вищою формою управління в сучасному суспільстві. Саме тому мережевий підхід до діяльності сучасних, передусім великих корпорацій, створення віртуальних підприємств, стратегічних альянсів слід вважати ефективним з погляду становлення нових організаційних структур, що відповідають вимогам постіндустріального суспільства.

Список літератури

1. Лисовая Г. Nokia: как использовать успешный опыт сетевого предприятия [Электронный ресурс] / Г. Лисовая // Информационный ресурс Международной Маркетинговой Группы. – 2010. – Режим доступа : <<http://www.marketing-ua.com/articles.php?articleId=478>>.
2. Назарчук А. В. Сетевое общество и его философское осмысление [Электронный ресурс] / А. В. Назарчук // Информационно-библиотечный центр ГОУ ВПО «РЭУ им. Г. В. Плеханова». – 2010. – Режим доступа : <<http://absopac.rea.ru/OpacUnicode/index.php>>.
3. Стрелец И. А. Новая экономика: гипотеза или реальность? / И. Стрелец // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – № 3. – С. 16–23.
4. Ткаченко Е. Л. Создание виртуального предприятия в условиях реализации инновационной стратегии его развития / Е. Л. Ткаченко // Экономика и управление. – 2010. – № 2 (22). – С. 54–58.
5. Castells M. The rise of the network society [Электронный ресурс] / M. Castells. – Blackwell Publishing Ltd. – 2010. – 628 p. – Режим доступа : <<http://bookinist.net/books/bookid-552773.html>>.
6. How companies are marketing on-line: Global Survey, McKinsey [Электронный ресурс] // McKinsey Quarterly. – 2011. – Режим доступа : <http://www.mckinseyquarterly.com/How_companies_are_marketing_online>.
7. Internet users in the world by geographic regions – 2011 [Электронный ресурс] // Internet World Stats. – 2011. – Режим доступа : <<http://www.internetworldstats.com/top25.htm>>.

Отримано 30.03.2012. ХДУХТ, Харків.

© Т.А. Дейнека, С.І. Туль, 2012

УДК 005.931.5:335.712

Є.О. Зорін, асп. (ДонНУЕТ, Донецьк)

ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто сутність та критерії ефективності торговельної діяльності, визначено показники оцінки і рівні ефективності системи управління витратами торговельних підприємств на основі різних співвідношень цих показників.

Рассмотрена сущность и критерии эффективности торговой деятельности, определены показатели оценки и уровни эффективности системы управления затратами торговых предприятий на основе разных соотношений этих показателей.